

آیت الله جوادان؛ سالک طریق اهل بیت/ تجلی اخلاق در «ره‌نمای طریق»

روایات بسیاری سعادت دنیا و آخرت را در هم‌نشینی با علمای ربانی خوانده‌اند. لذا باید وجود عالمان با فضیلت را ارج نهیم و به سراغ آنها رفته واز ایشان به عنوان اسوه‌های دینی در دسترس بهره ببریم.

روایات بسیاری سعادت دنیا و آخرت را در هم‌نشینی با علمای ربانی خوانده‌اند. لذا باید وجود عالمان با فضیلت را ارج نهیم و به سراغ آنها رفته واز ایشان به عنوان اسوه‌های دینی در دسترس بهره ببریم. **خبرگزاری مهر، گروه دین و اندیشه:** چندی پیش تقریظ حضرت آیت الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب بر کتاب «ره‌نمای طریق» اثر آیت الله محمدعلی جوادان منتشر شد. این کتاب حاوی پاسخ‌های مکتوب و عالمانه آیت الله جوادان به پرسش‌های مردم و به ویژه جوانان در مسائل مبتلابه آنان است. کتاب «ره‌نمای طریق» مشتمل بر ۵۸۰ سؤال پرسیده شده در موضوعات گوناگون از آیت الله جوادان و پاسخ‌های ایشان به این سؤالات است. این کتاب در سال ۱۳۹۴ از سوی مؤسسه «ایمان ماندگار» تهیه و منتشر شده است. سؤالات این مجموعه، همان سؤالاتی است که مردم و به خصوص جوانان از طریق پایگاه اینترنتی آیت الله جوادان از ایشان پرسیده‌اند و ایشان به آن‌ها پاسخ داده است. جمعی از محققین و شاگردان استاد، از میان انبوه سؤالات پرسیده شده طی پنج سال، سؤالاتی را انتخاب، تصحیح و تحقیق نموده و پس از دسته‌بندی در قالب این کتاب عرضه نموده‌اند.

انتشار تقریظ کوتاه حضرت آیت الله خامنه‌ای در مورد کتاب «ره‌نمای طریق» اثر استاد محمدعلی جوادان، این پرسش را ایجاد می‌کند که ویژگی‌ها و امتیازات این اثر و خود آیت الله جوادان چیست که معظم‌له با مطالعه «بخش عمده‌ای» از این کتاب، «مطالب سودمند بسیاری» در آن دیده‌اند که دانستن آن را برای جوانان «لازم یا راهگشا» دانسته‌اند؟ انتشار تقریظ کوتاه رهبر انقلاب در مورد کتاب «ره‌نمای طریق» اثر استاد محمدعلی جوادان، این پرسش را ایجاد می‌کند که ویژگی‌ها و امتیازات این اثر و خود آیت الله جوادان چیست که معظم‌له با مطالعه «بخش عمده‌ای» از این کتاب، «مطالب سودمند بسیاری» در آن دیده‌اند که دانستن آن را برای جوانان «لازم یا راهگشا» دانسته‌اند؟ بررسی ویژگی‌های این کتاب مجال مفصل‌تری را می‌طلبد، اما آنچه در این گزارش مورد بحث قرار خواهد گرفت سلوک فردی صاحب این کتاب یعنی آیت الله جوادان است. فردی که سال‌هاست با جلسات اخلاقی خود تأثیر بسزایی در اصلاح حیات دینی مومنین و جوانان شهر تهران داشته است.

ابتدا باید گفت با مراجعه به قرآن و روایات اهل بیت خصوصیات برای عالم دینی احصا می‌شود که انسان را برای یافتن استیاد و سیر در مسیر آنها راهنمایی می‌کند و ویژگی‌هایی را برای آنها برمی‌شمارد. قرآن مجید، خشیت از خدا را تنها از آن عالمان می‌رسمد؛ دانند. «إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ»، از میان بندگان خدا، تنها دانشمندان از او می‌ترسند» (فاطر/ ۲۸) پس عالم کسی است که معارف الهی در جان رسوخ کرده و به مرحله باور رسیده است. او از خدا می‌ترسد و نگران پایان کار خود است. پیامبر اکرم(ص) طی حدیثی به ۵ ویژگی عالم اشاره می‌کند و می‌فرماید «لَا تَجْلِسُوا مَعَ كُلِّ عَالِمٍ إِلَّا عَالِمًا يَدْعُوكُمْ مِنَ الْخَمْسِ إِلَى الْخَمْسِ: مِنَ الشُّكِّ إِلَى الْيَقِينِ، وَ مِنَ الْعَدَاوَةِ إِلَى التَّصَيُّحَةِ وَ مِنَ الْكِبَرِ إِلَى التَّوَاضُّعِ وَ مِنَ الرِّبَا إِلَى الْإِخْلَاصِ وَ مِنَ الرَّغْبَةِ إِلَى الرَّهْدِ» با هر عالمی ننشینید، مگر عالمی که شما را از پنج چیز به پنج چیز دعوت کند: از شک به یقین، از دشمنی به خیرخواهی، از تکبر به تواضع، از ربا به اخلاص و از علاقه به دنیا به بی‌اعتنایی به آن. همچنین امام باقر(ع) حلم را از ویژگی‌های یک عالم می‌خواند و می‌فرماید: «الْحِلْمُ لِبَاسُ الْعَالِمِ قَلَا تَعْرَيْنَ مِنْهُ»، بردباری لباس عالم است، پس تو خود را از آن عریان مدار.

امام صادق(ع) نیز عمل به علم را از ویژگی‌های عالم می‌خواند و می‌فرماید: «إِنَّ الْعَالِمَ إِذَا لَمْ يَعْمَلْ يَعْلَمِهِ زَلَّتْ مَوْعِظَتُهُ عَنِ الْقُلُوبِ كَمَا يَزُلُّ الْمَطَرُ عَنِ الصَّفَا»، هرگاه عالم به علمش عمل نکند. [اثر] موعظه‌اش از دل‌ها زایل می‌شود؛ آن چنان که باران از روی سنگ صاف می‌لغزد. همچنین امام باقر(ع) می‌فرماید: «الْعُلَمَاءُ فِي أَنْفُسِهِمْ خَاتَةٌ إِنْ كَتَمُوا النَّصِيحَةَ إِنْ رَأَوْا تَائِبًا ضَالًّا لَا يَهْدُونَهُ أَوْ مَيِّتًا لَا يُحْيُونَهُ قَبْلَ أَنْ يَمُوتُوا» و تعالی اخذ علیهم الميثاق فی الکتاب ان یأمروا بالمعروف و یمنوا به و ان ینهووا عما نهوا عنه و ان یتعاونوا علی الیر و التَّقْوَى وَ لَا یتعاونوا علی الاثم و العُدْوَانِ» اگر دانشمندان نصیحت را پنهان دارند، خیانت کرده‌اند؛ اگر سرگشته‌گمراهی را دیدند و او را راهنمایی نکردند و یا (دل) مرده‌اند؛ ای را زنده ننمودند، و ه که چه کار زشتی کرده‌اند؛ اند! چون خداوند تبارک و تعالی در کتاب از ایشان پیمان گرفته که به معروف و آنچه فرمان یافته‌اند فرمان دهند و از آنچه نهی شده‌اند نهی کنند و بر نیکوکاری و پرهیزکاری، یکدیگر را یاری کنند و در گناه و ستم یکدیگر را یاری نکنند.

روایات ما پر است از توصیه‌هایی که باید به سراغ علمای دینی رفت و سعادت دنیا و آخرت را در هم‌نشینی با علما خوانده‌اند. لذا باید وجود عالمان ربانی در کشور را ارج نهیم و از آنها به عنوان اسوه‌های دینی بهره ببریم. یکی از علمای عصر حاضر ما آیت الله محمدعلی جوادان است که در مسیر اصلاح دینی جامعه و برطرف کردن شبهات جوانان زحمت زیادی کشیده است.

آیت الله جوادان خود نیز از درس علمای بزرگی بهره برده است. وی از نوجوانی در مسجد آیت الله حق شناس رفت و آمد داشته است و این عالم دینی به روند درس آیت الله جوادان نظارت داشته است. این مسئله را خود آیت الله جوادان

در یادداشتی که در مورد خود می نویسد اظهار می دارد. وی در مورد ملاقات خود با علامه عسکری به عنوان ملاقاتی سرنوشت ساز یاد می کند و می نویسد، حجت الاسلام سیداحمد نجفی وی را به محضر علامه برده است. این استاد اخلاق در این مورد می نویسد: «پیرمرد عالمی در گوشه صدر مجلس جلوس داشت و درس می فرمود؛ استاد علامه سید مرتضی عسکری. فکر می کنم در همان جلسه بود که من احساس کردم گمشده ای داشته ام که خود بدان توجه نکرده بوده ام و اکنون بدون هیچ سعی و کوشش آن را یافته ام. شاید تا مدت ها هر روز پنج شنبه که از مجلس درس بیرون می آمدم دنیا در نظرم رنگ تازه ای یافته بود و به حقایقی در اسلام و تاریخ آن دست یافته بودم که در تصورم نمی گنجید.»

این استاد اخلاق درس فلسفه را نیز در محضر بزرگانی چون آیت الله مصطفوی، محمد تقی مصباح یزدی و دیگران خوانده است، اما آنچه در این میان جالب است بدانید این است که در درس فلسفه برتراند راسل نیز شرکت کرده است. وی در این مورد می نویسد: «مدتی هم در درس «مسائل فلسفه» فیلسوف انگلیسی، برتراند راسل، به محضر ایشان رفتم. این درس در انجمن حکمت به زبان اصلی القاء می شد و ایشان آن کتاب را ترجمه و شرح می فرمود. در همین انجمن آقای دکتر ضیاء موحد از کتاب خودش «درآمدی به منطق جدید» منطق درس می داد، این بنده و جمعی از دوستان در این درس شرکت داشتیم.»

همچنین بسیاری از طلاب و کارشناسان دینی مطرح تهران در کسوت شاگردی آیت الله جاودان قرار داشته اند که در این میان از حجت الاسلام پناهیان و حجت الاسلام قاسمیان می توان نام برد. در این مجال در گفتگو با دو تن از کارشناسان دینی که در مصاحبت آیت الله جاودان بوده اند به بررسی سلوک شخصی این عالم دینی نشستیم.

سیدحسین مومنی، مدرس حوزه علمیه در گفتگو با [خبرنگار مهر](#) گفت: کسانی که در مسیر سیر الی الله قرار می گیرند باید هم از دستورالعمل های جامع و هدفمندی بهره مند شوند و هم از اسوه و الگوی مناسب بهره بگیرند. وی ادامه داد: دستورالعمل صرفاً باید از قرآن و روایات گرفته شود و الگو هم باید از سیره و سنت اهل بیت گرفته شود. غیر از اینها برای ما قابل اعتنا نیست و اگر کسی جز با این دو مطلب بخواهد سالک طریق شود یقیناً ضرر کرده است و به مطلوب و مقصود نخواهد رسید.

وی ادامه داد: کسانی هم که در سیر و طریق معصومین قدم بر می دارند و مشی آنها بر اساس قرآن و روایات و سیره و سنت اهل بیت است، به عنوان اسوه و الگو برای ما مطرح هستند.

وی اضافه کرد: امام صادق (ع) ویژگی هایی برای عالم بیان کرده اند. اولین ویژگی که در کتاب مصباح الشریعه هست «انصاف به وصف خشیت» است. می فرمایند: «مَنْ حُرِّمَ الْخَشْيَةُ لَا يَكُونُ عَالِماً وَ إِنْ شَقَّ الشَّعْرَ يُمْتَشَاهَاتِ الْعِلْمُ»، یعنی آن کس که خشیت و هراس ندارد، عالم نیست، اگر چه با دانسته های شبیه به علمش، دانه جو را شکافد. کسی که دارای خشیت نباشد در اصطلاح روایات به او عالم نمی گویند.

از عالمی پیروی کنید که شما را از رغبت به دنیا برگرداند و به سمت زهد بکشانند. از عالمی پیروی کنید که رفتارش شبیه را از شما بردارد و یقین را در قلبتان قرار دارد. از عالمی پیروی کنید که شما را از شک به یقین بکشانند و در مسیر صراط مستقیم قرار دهد. اینها اوصافی است که در روایات ما آمده است.

این کارشناس دینی گفت: باز می فرمایند از عالمی پیروی کنید که شما را از رغبت به دنیا برگرداند و به سمت زهد بکشانند. از عالمی پیروی کنید که رفتارش شبیه را از شما بردارد و یقین را در قلبتان قرار دارد. از عالمی پیروی کنید که شما را از شک به یقین بکشانند و در مسیر صراط مستقیم قرار دهد. اینها اوصافی است که در روایات ما آمده است.

طبیعتاً اینها باید افرادی باشند که در مسیر معصومین قدم بر می دارند.

حجت الاسلام مومنی گفت: یکی از افرادی که انصافاً ما از قدیم الایام آوازه او را شنیده ایم و در مشی عملی او جز قرآن و عترت چیزی ندیدم، حضرت آیت الله حق شناس است. این عالم بزرگوار متصف به وصف علم بود و قدرتی برای تربیت نفوس و تربیت شاگرد در ایشان نهاده شده بود. سیره عملی آیت الله حق شناس بر اساس قرآن و عترت بود و لاغیر.

یعنی ایشان هیچ دستورالعملی نمی دانند مگر اینکه بر اساس توسل و تمسک به قرآن و عترت باشد.

وی ادامه داد: از تربیت شدگان مکتب آیت الله حق شناس که انصافاً اوصاف یک عالم که در روایات برای ما تبیین شده را دارد و معلوم می شود در این مکتب خوب شاگردی و تلمذ کرده است، حضرت آیت الله جاودان است.

وی افزود: ایشان گذشته از اینکه متصف به وصف علم اند و در حوزه عالم هستند، چون سالک طریق اهل بیت هستند در زمینه تربیت نفوس بسیار موفق بوده اند. قریب به بیست و دو سال قبل بود که اولین ملاقات من با این بزرگوار در منزل قدیمی ایشان صورت گرفت و ایشان با کمال تواضع و فروتنی من را پذیرفتند و اگر دستورالعملی می دادند فقط بر اساس قرآن و روایات بود. ویژگی هایی که ما در روایات می بینیم در ایشان متجلی و ظاهر است. لذا ایشان به عنوان یک اسوه و الگو و استاد طریق در زمینه تربیت نفوس برای جوان های ما و به ویژه برای طلاب ما مطرح هستند.

حجت الاسلام مومنی گفت: در بحث انکسار و تواضع، در امر ابتلا، توسل و توجه و صبوری و همچنین در مورد روضه من در محضر ایشان تلمذ کرده ام. ایشان در مورد روضه به من فرمودند در خلوت برای خودتان روضه بخوانید چراکه هیچ چیز مثل روضه در قلب انسان نورانیت ایجاد نمی کند. برای دور شدن از آسیب ها توجه به قرآن و عترت بسیار مهم است.

آنچه در بیان آیت الله جاودان عامل تاثیر شده است اهل عمل بودن ایشان است. ایشان آنچه را که می گوید خود عمل کرده است. عامل بوده لذا در تربیت نفوس بسیار موثر و موفق اند.

وی ادامه داد: آنچه در بیان ایشان عامل تاثیر شده است، اهل عمل بودن ایشان است. ایشان آنچه را که می گوید خود عمل کرده است. عامل بوده لذا در تربیت نفوس بسیار موثر و موفق اند.

وی افزود: صحبت های ایشان و یا نوشته های ایشان، تماماً تاثیرگذار بوده است، چون اوصافی که عرض کردم در ایشان نهاده شده است. اخلاق، علم، ادب، تواضع ایشان کاملاً متجلی است. کلمه ای از لسان ایشان صادر نمی شود که شبیه را در ذهن انسان قوی کند. نشست و برخاست با این بزرگوار انکسار، تواضع، قرب به خدا و قرب به اهل بیت را در انسان ایجاد می کند و عطش به سلوک سیر الی الله را در انسان تقویت می کند.

حجت الاسلام مومنی گفت: ما در سال های اخیر بعضاً شاهد سالک پرستی بوده ایم نه مسلک پرستی. اگر شخصی در مسیر سلوک قدم برداشته، برای ما قابل احترام است، اما کسی که طالب این مسیر است، باید ابتدا درمان رذائل را داشته باشد.

وی ادامه داد: آیت الله جاودان هم در اخلاق نظری و هم در اخلاق عملی، مطرح اند و صرفاً راهکار ارائه نمی کنند، بلکه فرد را به مقصود و مطلوب می رسانند. از این جهت دارای امتیاز هستند و تأثیرگذار بوده اند. چون ما این تأثیر را دیده ایم و نظر مبارک حضرت آقا در تقریظ و توجه به کتاب آیت الله جاودان از همین منظر بوده است. طلاب جوان باید از این اساتید استفاده کنند. پای درس اخلاق و مطالب ایشان بنشینند. حقیقتاً ایشان یک اسوه و الگو به طور خاص برای طلاب و همچنین برای عموم جوانان ما مطرح اند.

حجت الاسلام مصطفی کرمی، از کارشناسان دینی کشور نیز در مورد آیت الله جاودان به [خبرنگار مهر](#) گفت: جناب آقای جاودان از یک خانواده قدیمی در تهران به دنیا آمدند که از زمان طفولیت تحت ارشاد و تعلیم مرحوم شیخ مرتضی زاهد بودند. آقای جاودان از خوشه چنان خرمن این بزرگ مرد و بسیاری از علمای اخلاق که آن روز منهج و منشای اخلاقی در تهران داشتند، بوده است. از آن طایفه و آن تیره و از کسانی که در آن فضا تنفس کرده اند، عده معدودی باقی مانده اند. اگر نگوییم آیت الله جاودان تنها باقیمانده سلف صالح در تهران است، می توانیم بگوییم جز نوادر و معدود افرادی است که از آن فضا برای ما باقی مانده است.

وی ادامه داد: یکی از ویژگی هایی که جناب آیت الله جاودان دارند و ایشان را تافته جدا بافته و مطمحنظر و محل توجه قرار داده است، مسئله منهج عملی ایشان است. اخلاق یک مقوله ای است که شاید به صورت آکادمیک و به صورت یکی از علوم رسمی در مدارس تدریس می شود، اما چیزی که امروز جایش در جامعه خالی است، همین اخلاق عملی و دعوت به مکارم اخلاق است که فلسفه بعثت سیدانیا همین مسئله دعوت به اخلاق بوده است. الان هم آنچه مبتلا به است و آنچه مورد نیاز جامعه ماست و آنچه علاج دردهای بی درمان فردی و جمعی ماست، همین مسئله اخلاق است.

همانطور که امام صادق فرمودند «کونوا دعاة الناس بغير السننکم» مردم را با غیر از زیانتان و با عملتان به حق دعوت کنید، آقای جاودان ضمن اینکه کلاس های پرمغز و نغز و قابل استفاده اخلاق نظری را دارند اما ایشان به آنچه می گوید عامل است

وی افزود: همانطور که امام صادق (ع) فرمودند: «کونوا دعاة الناس بغير السننکم» مردم را با غیر از زیانتان و با عملتان به حق دعوت کنید. آقای جاودان ضمن اینکه کلاس های پرمغز و نغز و قابل استفاده اخلاق نظری را دارند و کلاس های با برکتی دارند؛ مهم تر از همه اینها این است که این عالم ربانی به آنچه می گوید عامل است. این مهمترین وجه برجسته آیت الله جاودان در مسائل اخلاقی است. خودشان سلوک اخلاقی دارند و آنچه می گویند عامل اند.

حجت الاسلام کرمی گفت: از امتیازات ایشان این است که در قدیمی ترین محله تهران، خانه مرحوم شیخ مرتضی زاهد را اختیار کردند و از همین جنوب تهران و مردم آن فاصله نگرفتند. این یکی از ویژگی های آیت الله جاودان است که آنچه را که شعار داده و درس داده است به منصفه عمل گذاشته است. تجلی عملی اخلاق در سلوک فردی ایشان کاملاً مشهود است. این بهترین چیزی است که در مورد آیت الله جاودان می شود گفت که ایشان علم توأم با عمل دارند و به آنچه امر کرده خودش عمل کرده است. این مسئله مهم ترین وجه برجسته شخصیت ممتاز و کم نظیر آیت الله جاودان است.

این کارشناس دینی ادامه داد: ضمن اینکه ایشان از جهات علمی از شاگردان برجسته علامه عسکری بوده که از استوانه های مهم در تاریخ اسلام بودند. مباحث تاریخ تحلیلی و تاریخ سیاسی ایشان مطالب بکر و برجسته ای در تحلیل ایشان است. شاید ایشان بیشتر در جنبه های اخلاقی بین توده مردم مشهور باشند، اما امتیازات برجسته علمی ایشان مغفول مانده است. آیت الله جاودان، شخصیتی جامع الاطراف اند و در حوزه های مختلف و متنوع صاحب نظر اند. باید وجود ایشان را مغتنم شمرد و عزیز داشت.

وی گفت: اول شرح جنود عقل و جهل، مرحوم امام (ره) تعریضی به کتاب احیاء علوم الدین غزالی دارند که ایشان می فرمایند من کتاب جنود عقل و جهل را نوشتم که کسانی که می خواهند در این فن وارد شوند، بدانند که چگونه باید به مسئله اخلاق ورود کرد. اینکه می فرمایند اخلاق داروست، یعنی وقتی انسان در معرض ارشاد و تربیت یک مربی و مرشد قرار می گیرد، همان لحظه ای که انسان در محضر حضور دارد و یا مشغول مطالعه مسائل اخلاقی است، آن عبارات و آن رشحات و لمعاتی که در این متون یا در این نفوس هست، خودش پالایش کننده است و خودش دارو است.

وی ادامه داد: انسان وقتی به کلاس اخلاقی می رود یک اتفاق مهم روانی در وجودش می افتد و یک تحول اساسی در همان جا برایش ایجاد می شود که اثر همان داروست. باید گفت پند اخلاقی هم داروست و هم نسخه است. همان لحظه ای که نفس مربی به من می خورد و یا کلام مربی به من می رسد یک رقت قلبی در من ایجاد می شود.

آیت الله جاودان مسائل کاربردی و مبتلا به جامعه را *الاهم فی الاهم* کرده است. در کتب اخلاقی که سابقین نوشته اند با همان ادبیات کهن نگاشته شده است و شاید نسل امروز ما نتواند با ادبیات کهن قدما ارتباط بگیرند. یکی از هنرهایی که آیت الله جاودان دارند این است که به مسائل و نیازهای عمومی پاسخ داده اند.

حجت الاسلام مصطفی کرمی گفت: در روایت داریم کسی در محضر امام باقر (ع)، بود و از امام سوال کرد که ما تا زمانی که در محضر شما هستیم و متصل به شما هستیم و از شما فیض می گیریم، یک حال عجیب معنوی داریم و مثل اینکه بر بال ملائک هستیم، اما همین که کلاس تمام می شود و وارد روزمرگی ها و به مشغول اشتغالات و اکتسابات دنیایی می شویم، آن حال را گم می کنیم، از حضرت سوال کرد که آیا این از نفاق ماست؟ حضرت فرمودند عین این سوال را کسی از پیامبر (ص) پرسید و حضرت فرمودند خیر؛ «فقال لهم رسول الله صلی الله علیه و آله کلا إن هذه خطوات

الشیطان فترغبکم فی الدنیا و اللہ لو تدومون علی الحال التی وصفتم أنفسکم بها لصافحتکم الملائکة و مشیتم علی الماء» مضمون این است که اگر حالتان را حفظ می کردید روح شما ترقی پیدا می کرد و یک سلطنت تکوینی پیدا می کنید که موجب رتبه و ترفیع درجه شما می شود.

وی ادامه داد: آیت الله جاودان این را داشته اند. هم در کلاس های درس اخلاق داشته اند که فضای تدریس مطالب اخلاقی ایشان یک حال عجیب معنوی دارد و هم اینکه کسانی که نوعاً در محضر ایشان تردد دارند، پس از آنکه توصیه های ایشان را عمل می کنند به آن مدارج معنوی نائل می شوند. لذا در مورد آیت الله جاودان و سبک تربیتی ایشان باید گفت که اخلاق هم دارو و هم نسخه است.

وی در پایان گفت: آیت الله جاودان مسائل کاربردی و مبتلابه جامعه را الهم فی الهم کرده است. در کتب اخلاقی که سابقین نوشته اند با همان ادبیات کهن نگاشته شده است و شاید نسل امروز ما نتواند با ادبیات کهن قدما ارتباط بگیرند. یکی از هنرهایی که آیت الله جاودان دارند این است که به مسائل و نیازهای عمومی پاسخ داده اند و دوم اینکه مطالب از کتاب و سنت پاسخ داده شده است. تکیه ایشان بر کتاب و سنت است و با توجه به این دو، مسائل اخلاقی را واکاوی کرده اند.

عباس نیشاسته